

បច្ចេកវិទ្យា និងវិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា

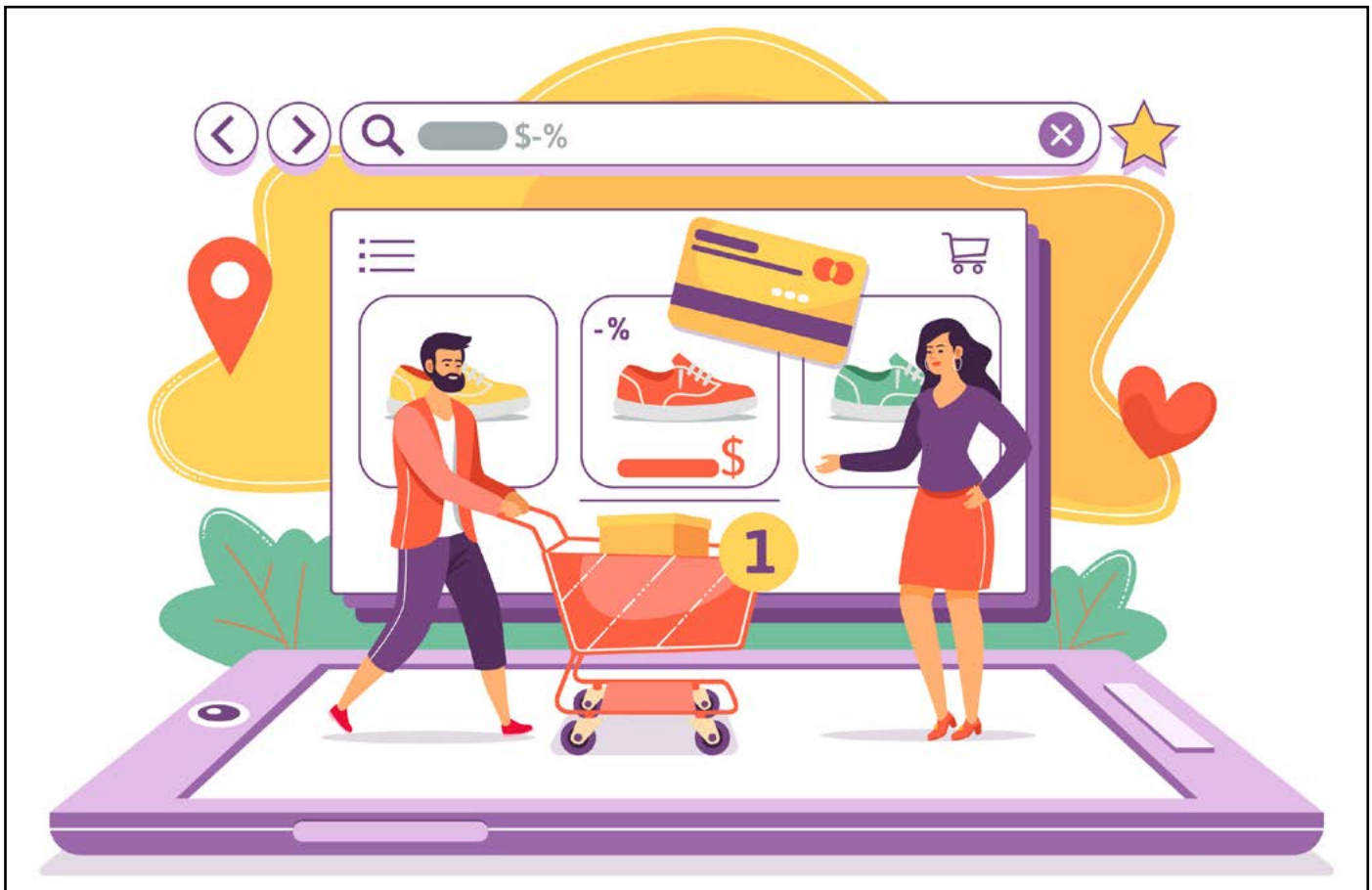
ប្រទេសកម្ពុជាជាប្រទេសដែលមានចំណូលមធ្យមកម្រិតទាប ហើយក៏ជាប្រទេសមួយដែលមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចលូតលាស់លឿនបំផុតលើពិភពលោក ជាមួយនឹងកំណើនជាមធ្យមប្រមាណ ៧,៧% គិតចាប់ពីឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ឆ្នាំ២០១៩ នេះបើយោងស្ថិតិរបស់ធនាគារពិភពលោក (The World Bank)។ វិស័យពាណិជ្ជកម្មជាវិស័យដ៏សំខាន់មួយ ដែលក្នុងនោះ យោងតាមក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងរយៈពេល ១០ខែ នៅឆ្នាំ២០២១ ទំហំពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជាបានសម្រេចជាទឹកប្រាក់ចំនួនប្រមាណ ៣៧ ៣៤៦លាន ដុល្លារអាមេរិក ដែលកើនឡើងប្រមាណ ២៨% បើធៀបនឹងឆ្នាំ២០២០។ ដៃគូពាណិជ្ជកម្មសំខាន់ៗរបស់កម្ពុជា មានដូចជា សហរដ្ឋអាមេរិក សហភាពអឺរ៉ុប ចិន ជប៉ុន កូរ៉េខាងត្បូង ថៃ និងវៀតណាម។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ការនាំចេញនូវផលិតផល ដូចជា វាយនភណ្ឌ, កង់, គ្រឿងសង្ហារឹម, កៅស៊ូ, ស្ករ និងកសិផល ជាដើម ព្រមទាំងការនាំចូលនូវផលិតផលមួយចំនួន ដូចជា ក្រណាត់, ឧបករណ៍សំណង់ និងប្រេងឥន្ធនៈ បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មដល់កំណើនសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា។ ទន្ទឹមនឹងនេះ យោងតាមធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី (ADB) សេដ្ឋកិច្ចប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានគេព្យាករណ៍ថានឹងកើនឡើងប្រមាណ ៦,៥% បន្ថែមទៀតនៅក្នុងឆ្នាំ២០២៣ ខាងមុខ ដោយសារតែកំណើននៃការនាំចេញទំនិញ និងរំហូរក្រុមហ៊ុនវិនិយោគពីបរទេស។

នៅក្នុងយុគសម័យឌីជីថលនេះ បច្ចេកវិទ្យាជាផ្នែកមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការចូលរួមចំណែកដល់កំណើនពាណិជ្ជកម្ម ព្រោះវត្តមាននៃបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗបានជួយឱ្យការងាររបស់ពាណិជ្ជករកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព និងផលិតភាពថែមទៀត ព្រមទាំងអាចជួយកាត់បន្ថយនូវការចំណាយមិនចាំបាច់ផងដែរ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ បច្ចេកវិទ្យាមួយចំនួន ដូចជា បណ្តាញសង្គម និងកម្មវិធីខុលដេអូជាដើម ក៏បានអនុញ្ញាតឱ្យពាណិជ្ជករធ្វើការប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយអតិថិជន និងដៃគូពាណិជ្ជកម្មបានយ៉ាងលឿន និងងាយស្រួល បើទោះបីជាស្ថិតនៅទីកន្លែងឆ្ងាយពីគ្នាយ៉ាងណាក៏ដោយ ហើយប្រភេទអាជីវកម្មថ្មីៗ ដូចជា ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកក៏បានជួយឱ្យពាណិជ្ជករអាចធ្វើទីផ្សារលក់ផលិតផលទៅកាន់អតិថិជនគោលដៅបានងាយស្រួលជាងមុន។ លើសពីនេះទៀត បច្ចេកវិទ្យាក៏អាចជួយឱ្យពាណិជ្ជករផ្តល់នូវសេវាកម្មកាន់តែល្អប្រសើរជាងមុនដល់អតិថិជន ហើយវត្តមាននៃបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗក៏បានជួយឱ្យពាណិជ្ជករអាចរក្សាទុកទិន្នន័យសំខាន់ៗរបស់ក្រុមហ៊ុនបានយ៉ាងមានសុវត្ថិភាព ដែលអាចជួយពង្រឹងភាពប្រកួតប្រជែងរបស់ក្រុមហ៊ុនផងដែរ។

I. បច្ចេកវិទ្យាដែលមានសក្តានុពលក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា

បច្ចេកវិទ្យាបានជះឥទ្ធិពលលើស្ទើរគ្រប់វិស័យនៅកម្ពុជា ដោយបានធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំងនូវឥរិយាបថរបស់អ្នកលក់ និងអ្នកទិញ ក្នុងនោះបច្ចេកវិទ្យាបានជួយសម្រួលដល់ដំណើរការពាណិជ្ជកម្មហើយក៏បានជួយឱ្យអ្នកទិញអាចស្វែងរក និងទិញទំនិញបានងាយស្រួល និងឆាប់រហ័សជាងមុន។ ក្នុងន័យនេះពាណិជ្ជករចាំបាច់ស្គាល់នូវបច្ចេកវិទ្យាដែលកំពុងមានសក្តានុពលសម្រាប់វិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា ដើម្បីអាចរក្សាភាពប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារនាពេលបច្ចុប្បន្ន។ ខាងក្រោមនេះជាបច្ចេកវិទ្យាសំខាន់ៗមួយចំនួនដែលមានសក្តានុពលក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា រួមមាន៖

➤ **ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក (E-commerce)៖** ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជាមានការរីកចម្រើនខ្លាំង ពិសេសនៅអំឡុងពេលនៃវិបត្តិជំងឺកូវីដ-១៩ ដោយសារតែប្រជាជនត្រូវអនុវត្តតាមវិធានការសុវត្ថិភាព ដែលបានដាក់ចេញដោយរាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងគោលបំណងកាត់បន្ថយការជួបជុំដែលពុំចាំបាច់ ដើម្បីទប់ស្កាត់ការឆ្លងរាលដាលនៃជំងឺកូវីដ-១៩។ ជាក់ស្តែង យោងតាមទិន្នន័យរបស់ Statista នៅឆ្នាំ២០២០ ចំណូលដែលរកបានពីការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជាមានចំនួនប្រមាណ **៨១ពាន់ដុល្លារអាមេរិក** ដែលកើនឡើងប្រមាណ **៤៩%** បើធៀបនឹងឆ្នាំ២០១៩។ នៅអំឡុងពេលនៃវិបត្តិនេះ ពាណិជ្ជករអាចចាប់យកកាលានុវត្តភាពពីការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ដើម្បីអាចលក់ផលិតផល ឬសេវាកម្មនានាដល់អតិថិជនគោលដៅបានកាន់តែច្រើនតាមរយៈការជ្រៀតចូលទាំងទីផ្សារក្នុងស្រុក និងទីផ្សារអន្តរជាតិបានទូលំទូលាយជាងមុន។

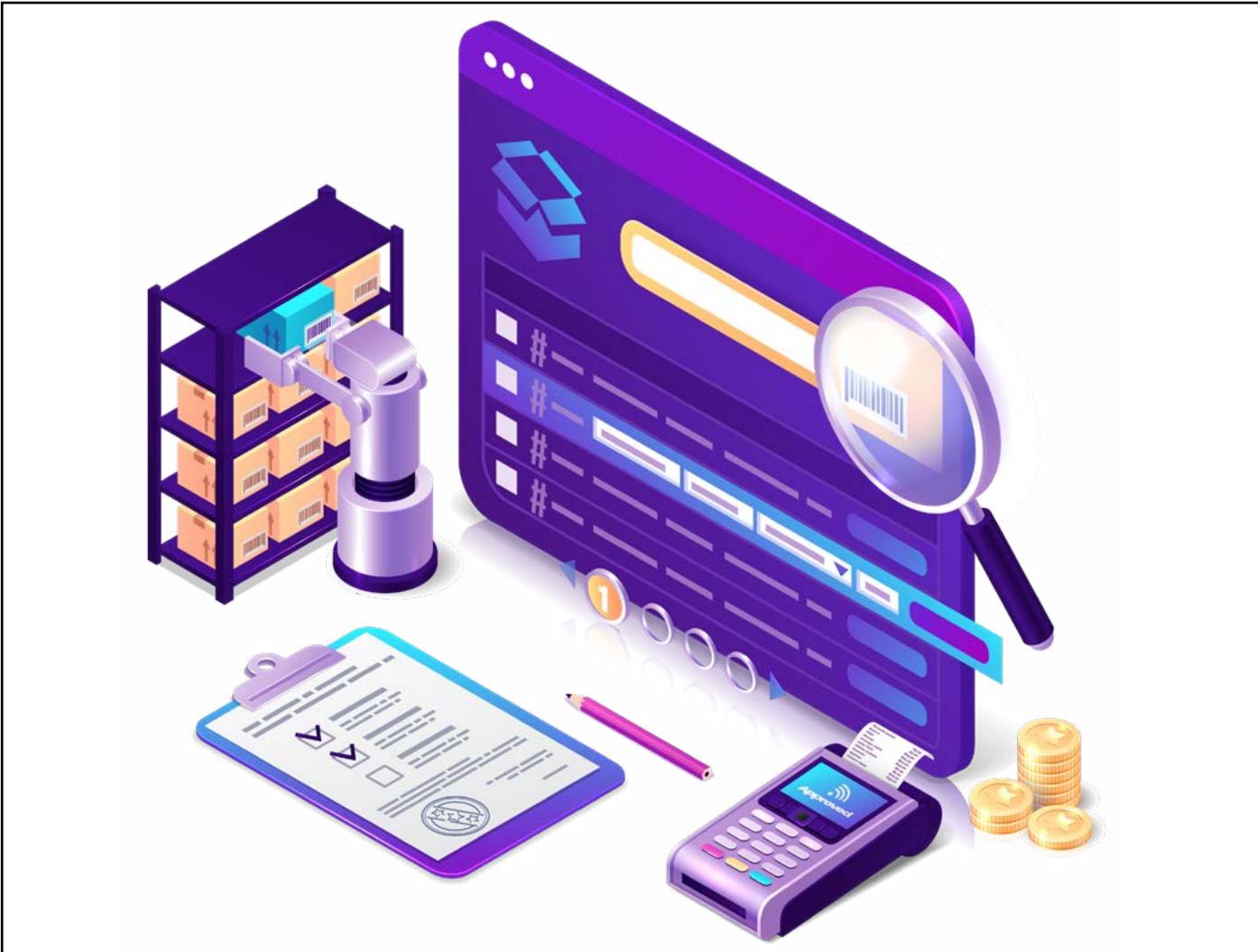
➤ **ឧបករណ៍វិភាគបណ្តាញសង្គម (Social Media Analytics Tool)៖** ទន្ទឹមនឹងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ពាណិជ្ជករនៅកម្ពុជាក៏គួរស្វែងយល់ពីបច្ចេកវិទ្យាដែលអាចជួយឱ្យការធ្វើទីផ្សារកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីឱ្យការលក់ផលិតផល ឬសេវាកម្មនានាទទួលបានការគាំទ្រច្រើនជាងមុន។ ពាណិជ្ជករអាចទាញយកសក្តានុពលពីឧបករណ៍វិភាគបណ្តាញសង្គម ដើម្បីអាចដឹងពីពេលវេលា ដែលអតិថិជនចូលចិត្តប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គម។ ការណ៍នេះ អាចជួយឱ្យអតិថិជនមើលឃើញពីមតិកាផ្សព្វផ្សាយបានកាន់តែច្រើន ដែលអាចជួយឱ្យពាណិជ្ជករលក់ផលិតផលឬសេវាកម្មបានកាន់តែច្រើន។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ពាណិជ្ជករក៏អាចប្រើប្រាស់ឧបករណ៍វិភាគបណ្តាញសង្គម ដើម្បីអាចស្វែងយល់ពីអតិថិជនឱ្យបានកាន់តែច្បាស់ ដែលអាចជួយកែលម្អនូវយុទ្ធសាស្ត្រទីផ្សារឱ្យកាន់តែមានភាពទាក់ទាញបន្ថែមទៀត និងអាចស្វែងយល់ពីចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយរបស់ដៃគូប្រកួត ដែលអាចជួយឱ្យក្រុមហ៊ុនកាន់តែមានភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់។ ឧបករណ៍វិភាគបណ្តាញសង្គមនេះមានដូចជា Sprout Social, HubSpot, TapInfluence, BuzzSumo, Snaplytics, Curalate, Keyhole, Google Analytics, ShortStack និង SHIELDApp។

» ការទូទាត់តាមបែបឌីជីថល (Digital Payment)៖ ការទូទាត់ប្រាក់តាមប្រព័ន្ធឌីជីថលនៅកម្ពុជា ក៏មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ហើយបើយោងតាមក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ នៅឆ្នាំ២០២១ ប្រតិបត្តិការទូទាត់តាមអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជាមានចំនួនប្រមាណ **៦៩៨,៨លានប្រតិបត្តិការ** គិតជា ទឹកប្រាក់ **១៩៩,៧៦ ប៊ីលានដុល្លារអាមេរិក** ស្មើនឹង **៧៨៧%** នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប។ ប្រតិបត្តិការ ទូទាត់តាមអេឡិចត្រូនិកនេះមានការកើនឡើង ដោយសារតែប្រតិបត្តិការនេះអាចជួយឱ្យអតិថិជន ធ្វើការទូទាត់ប្រាក់បានយ៉ាងលឿន និងងាយស្រួល ព្រមទាំងមានសុវត្ថិភាព។ ហេតុនេះហើយ សេវា ទូទាត់តាមបែបឌីជីថល និងចល័តមួយចំនួន ដូចជា True Money, Pi Pay, SmartLuy, PayGo, Wing, DaraPay, AEON Wallet Cambodia និង GrabPay ព្រមទាំងកម្មវិធីធនាគារចល័ត ដូចជា ABA Mobile, Phillip Mobile, ACLEDA, J Trust Royal Mobile និង Sathapana Mobile ជាដើម ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់សម្រាប់ពាណិជ្ជករក្នុងការផ្តល់នូវភាពងាយស្រួលដល់អតិថិជនក្នុង ការទូទាត់ប្រាក់ ពិសេសការទូទាត់ឆ្លងប្រទេស។

► ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ណ៖ យោងតាមអត្តនាយកដ្ឋានគយ និងរដ្ឋាករកម្ពុជា នៃក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិរបស់កម្ពុជា ក្នុងត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០២២ មានទឹកប្រាក់សរុបប្រមាណ ១៣៣ន់លានដុល្លារ ដែលកើនឡើងប្រមាណ ៩% បើធៀបនឹងត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០២១ ខណៈការនាំចេញទំនិញរបស់កម្ពុជាស្ទុះហក់ឡើងប្រមាណជាង ២៥%។ ដូច្នេះ វាមានភាពចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ពាណិជ្ជករក្នុងការធានាឱ្យបាននូវទំនិញក្នុងស្តុកគ្រប់គ្រាន់ ស្របតាមតម្រូវការអតិថិជន និងធានាឱ្យបាននូវសេវាដឹកជញ្ជូនដែលល្អប្រសើរ ដើម្បីទាក់ទាញអតិថិជនបានកាន់តែច្រើន។ ក្នុងន័យនេះ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ណ ដូចជា NetSuite ERP, monday.com, ShipBob, GEP NEXXE, ShipHero, ManagerPlus, Shopventory, Cova និង Katana ជាដើម ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ព្រោះវាអាចជួយឱ្យពាណិជ្ជករធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពបញ្ជីសារពើភ័ណ្ណបានដោយស្វ័យប្រវត្តិ ដែលអាចជួយឱ្យពាណិជ្ជករដឹងពីទំនិញណាចាំបាច់ត្រូវផលិត ឬនាំចូលបន្ថែម ដើម្បីបង្ការបញ្ហាទំនិញអស់ពីស្តុក ឬទំនិញនៅសល់ក្នុងស្តុកច្រើនលើសតម្រូវការ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ដោយសារតែខ្សែច្រវាក់ផ្គត់ផ្គង់មានភាពស្មុគស្មាញច្រើន ការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ណក៏មានសារៈសំខាន់ក្នុងការពង្រឹងការផ្គត់ផ្គង់ទំនិញដល់អតិថិជនព្រោះបច្ចេកវិទ្យានេះអនុញ្ញាតឱ្យពាណិជ្ជករធ្វើការតាមដានដំណើរការដឹកជញ្ជូនទំនិញ និងអាចផ្តល់នូវទិន្នន័យទាក់ទងនឹងចំណុចដែលពាណិជ្ជករត្រូវធ្វើការកែលម្អបន្ថែម ដើម្បីឱ្យការដឹកជញ្ជូនទំនិញមានភាពប្រសើរឡើង។

➤ **កម្មវិធីកម្ចាត់មេរោគ (Anti-Virus Software)៖** យោងតាមគេហទំព័រ Kaspersky នៅឆ្នាំ២០១៨ ការវាយប្រហារតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតនៅកម្ពុជាមានចំនួនប្រមាណ **៤,៦លានករណី**។ ការវាយប្រហារតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតនេះអាចបង្កជាហានិភ័យជាច្រើនដល់ពាណិជ្ជករ ដូចជា បាត់បង់នូវទិន្នន័យសំខាន់របស់ក្រុមហ៊ុន និងអតិថិជន, បាត់បង់ប្រាក់ចំណូល និងបង្អាក់ដំណើរការពាណិជ្ជកម្មជាដើម។ ក្នុងន័យនេះ ការប្រើប្រាស់កម្មវិធីកម្ចាត់មេរោគពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការការពារទិន្នន័យសំខាន់របស់អតិថិជន ដែលអាចជួយរក្សាទុកចិត្តរបស់អតិថិជនបាន និងការពារទិន្នន័យសំខាន់របស់ក្រុមហ៊ុនដើម្បីរក្សាភាពប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារ ព្រមទាំងការពារប្រព័ន្ធ ដើម្បីចៀសវាងការខូចខាត ដែលអាចធ្វើឱ្យក្រុមហ៊ុនខាតបង់ប្រាក់ចំណូល ចំណាយពេលវេលា និងថវិកាច្រើនក្នុងការជួសជុល។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ពាណិជ្ជករក៏គួរធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពកម្មវិធីកម្ចាត់មេរោគជាប្រចាំ ព្រោះជារៀងរាល់ខែ មានមេរោគកុំព្យូទ័រថ្មីៗប្រមាណជាង ៦ ០០០ ត្រូវបានបង្កើត នេះបើយោងតាមគេហទំព័រ The Fact Site។

II. កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាដើម្បីពង្រឹងវិស័យ ពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា

បច្ចុប្បន្ននេះ យើងអាចមើលឃើញពីកំណើននៃការលក់ និងការទិញតាមអនឡាញ ពិសេសនៅ អំឡុងពេលវិបត្តិនៃជំងឺកូវីដ-១៩ ដែលបានធ្វើឱ្យវិស័យពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជា មានការរីកចម្រើនខ្លាំង។ នេះក៏ដោយសារកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការដាក់ចេញនូវច្បាប់ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយ ព្រមទាំងយុទ្ធសាស្ត្រនានាក្នុងការទាញយកសក្តានុពលពីបច្ចេកវិទ្យាបម្រើ ដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកឱ្យកាន់តែមានភាពងាយស្រួលបន្ថែមទៀត។ ខាងក្រោមនេះ ជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងមួយចំនួនរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីពង្រឹង វិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជា ដូចជា៖

➤ **ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ឆ្នាំ២០២១-២០៣៥**៖ នៅប្រទេស កម្ពុជា ការចាប់យកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលរបស់ពាណិជ្ជករមានសន្ទុះកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ តាមរយៈ ប្រតិបត្តិការនៃពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និងកំណើនតម្រូវការផលិតផល និងសេវាតាមប្រព័ន្ធ អនឡាញ ដោយសារកំណើននៃប្រជាពលរដ្ឋវ័យក្មេងដែលអាចប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាបាន ជាពិសេស កំណើននៃការប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គម និងថ្នាលឌីជីថលផ្សេងៗទៀត។ ទោះបីយ៉ាងនេះក្តី ពាណិជ្ជករ កម្ពុជាមួយចំនួនកំពុងស្ថិតនៅដំណាក់កាលដំបូងនៃការចាប់យក និងការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថល ហើយក៏មានការចូលរួមតិចតួចក្នុងខ្សែច្រវាក់តម្លៃឌីជីថល ទាំងនៅក្នុងកម្រិតតំបន់ និងសកលលោក ដោយសារការវិនិយោគលើសេវាបករណ៍អ៊ីនធឺណិត ការពង្រឹងសុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិត និងទិន្នន័យ ព្រមទាំង អត្រាក្រុមហ៊ុនដែលមានគេហទំព័រផ្ទាល់ខ្លួន នៅមានកម្រិតនៅឡើយ។ ហេតុនេះហើយ ដើម្បីជំរុញ ដល់ការចាប់យកបច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលរបស់ពាណិជ្ជករកម្ពុជា រាជរដ្ឋាភិបាលបានដាក់ចេញនូវ «**ក្របខណ្ឌ គោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ឆ្នាំ២០២១-២០៣៥**» ដែលរួមបញ្ចូលវិធានការ សំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជា៖

ក. វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកបរិក្ខារកម្មឌីជីថលសហគ្រាស៖

- បង្កើតយន្តការផ្សព្វផ្សាយ ប្រឹក្សាយោបល់ និងលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល ដែល មានសមត្ថកិច្ចផ្តល់សេវាដោយឥតគិតថ្លៃ ឬថ្លៃសមរម្យ ដល់សហគ្រាសដែលមានបំណងចាប់យក បច្ចេកវិទ្យាឌីជីថលក្នុងប្រតិបត្តិការរបស់ខ្លួន,
- បន្តជំរុញ និងលើកកម្ពស់ការអនុវត្តវិធានការអភិវឌ្ឍន៍ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ដែល មានចែងក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និងយុទ្ធសាស្ត្រផ្សេងៗដែល ពាក់ព័ន្ធ,
- អភិវឌ្ឍន៍ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងថ្នាលឌីជីថលរួម ដើម្បីគាំទ្រដល់សហគ្រាសទូទៅ ដែលរួមមាន៖
(១). ថ្នាលសម្រាប់សម្របសម្រួលប្រសិទ្ធភាពប្រតិបត្តិការធុរកិច្ច រួមមានជាអាទិ៍ ការគ្រប់គ្រង

គណនេយ្យ និងហិរញ្ញវត្ថុ, ទំនាក់ទំនងជាមួយអតិថិជន និង (២). ថ្នាលដែលគាំទ្រដល់ការពង្រីក ទីផ្សារលក់ក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេស,

- ជំរុញកិច្ចសហការរវាងវិស័យសាធារណៈ និងវិស័យឯកជន នៅក្នុងវិស័យបច្ចេកវិទ្យា និងនវានុវត្តន៍ សំដៅផ្តល់ដំណោះស្រាយ និងសេវាឌីជីថលស្តីពីប្រតិបត្តិការអាជីវកម្ម ជាអាទិ៍ ការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក ការគ្រប់គ្រងគណនេយ្យ ការគ្រប់គ្រងការបញ្ជាទិញ ការគ្រប់គ្រងសន្និធិ និងការគ្រប់គ្រងអតិថិជន ដល់សហគ្រាសជាដើម, និង
- ជំរុញការចាប់យក និងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទូទាត់សងប្រាក់តាមបែបឌីជីថល សំដៅបង្កើនភាពងាយស្រួលសម្រាប់ប្រតិបត្តិការនានារបស់សហគ្រាស។

ខ. វិធានការគោលនយោបាយផ្នែកខ្សែច្រវាក់តម្លៃឌីជីថល៖

- កសាងកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយដល់សហគ្រាសនៅក្នុងស្រុក អំពីធុរកិច្ចក្នុងសម័យ ឌីជីថល ដើម្បីពង្រឹងការយល់ដឹងផ្នែកទីផ្សារ និងពាណិជ្ជកម្មឌីជីថល, ជំនាញបច្ចេកទេសខាង បច្ចេកវិទ្យា, ខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្ម និងខ្សែច្រវាក់តម្លៃឌីជីថល, ឡូហ្សីស្ទិក, ការគ្រប់គ្រងសន្និធិ និង ការគ្រប់គ្រងអតិថិជនជាដើម,
- ជំរុញឱ្យមានការធ្វើអន្តរសកម្មជាមួយនឹងប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានរវាងសហគ្រាស និងសហគ្រាស ក្នុងខ្សែច្រវាក់ផលិតកម្ម និងខ្សែច្រវាក់តម្លៃ, និង
- ជំរុញ និងអនុវត្តក្របខណ្ឌកិច្ចព្រមព្រៀងឌីជីថល ក្នុងក្របខណ្ឌទ្វេភាគី និងពហុភាគី សំដៅពង្រីក ទីផ្សារសម្រាប់សហគ្រាសនៅក្នុងស្រុក និងគាំទ្រដល់សកម្មភាពវិនិយោគ ធុរកិច្ច និងពាណិជ្ជកម្ម ឆ្លងកាត់ព្រំដែន។

➤ **ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក៖** ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជា កំពុងមានការវិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័ស ហេតុនេះហើយ ដើម្បីអាចគ្រប់គ្រងពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក ក្នុងប្រទេស និងក្រៅប្រទេសប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព, បង្កើតភាពប្រាកដប្រជាផ្នែកគតិយុត្តក្នុងប្រតិបត្តិការ ពាណិជ្ជកម្ម និងរដ្ឋប្បវេណីតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និងផ្តល់ទំនុកចិត្តដល់សាធារណជនក្នុងការប្រើប្រាស់ ទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិក រដ្ឋសភាបានអនុម័ត និងដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ជាផ្លូវការនូវ «**ច្បាប់ស្តីពីពាណិជ្ជកម្ម តាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក**» កាលពីឆ្នាំ២០១៩។ ច្បាប់នេះនឹងចូលរួមចំណែកដល់ការរីកចម្រើននៃវិស័យ ពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកនៅកម្ពុជា តាមរយៈ៖

- ការសម្រួល និងការជំរុញដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិកទាំងក្នុងប្រទេស និង អន្តរជាតិ ដើម្បីធានាទាំងផ្នែកច្បាប់ សុក្រឹតភាព និងភាពអាចជឿទុកចិត្តបាន
- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក
- បង្កើនទំនុកចិត្តរបស់សាធារណជនក្នុងការប្រើប្រាស់ទំនាក់ទំនងអេឡិចត្រូនិកក្នុងសកម្មភាព និង ប្រតិបត្តិការនានា

- លើកកម្ពស់កិច្ចការពារអ្នកប្រើប្រាស់នៅក្នុងពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក តាមរយៈការការពារព័ត៌មានឯកជនរបស់អ្នកប្រើប្រាស់
- ទប់ស្កាត់រាល់សកម្មភាពដែលអាចបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានដល់វិស័យពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក។

➤ **ប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីអាជីវកម្មតាមថ្នាលបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន**៖ កាលពីថ្ងៃទី១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២១ រាជរដ្ឋាភិបាលបានប្រកាសដាក់ឱ្យដំណើរការជាផ្លូវការនូវ «**ប្រព័ន្ធចុះបញ្ជីអាជីវកម្មតាមថ្នាលបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដំណាក់កាលទី២**» ដែលក្នុងនោះពាណិជ្ជករអាចស្នើសុំអាជ្ញាប័ណ្ណ/វិញ្ញាបនបត្រ/លិខិតអនុញ្ញាត/ប្រកាសបង្កើតតាមអនឡាញ តាមរយៈគេហទំព័រ www.registrationservices.gov.kh ។ ផលចំណូលនេះនឹងជួយសម្រួលដល់ពាណិជ្ជករ ក្នុងការចុះអាជ្ញាប័ណ្ណអាជីវកម្ម បង់ពន្ធ និងសាកសួរពីព័ត៌មាននានាទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើអាជីវកម្មដែលផ្តល់ភាពងាយស្រួល និងចំណេញពេលវេលា។ លើសពីនេះទៀត ប្រតិបត្តិការស្វ័យប្រវត្តិការទាញយកទិន្នន័យរបស់ក្រុមហ៊ុន/សហគ្រាស ជាសមិទ្ធផលនៃការផ្លាស់ប្តូរទិន្នន័យរវាងប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ តាមរយៈថ្នាលផ្លាស់ប្តូរទិន្នន័យកម្ពុជា (CamDX)។ ការណ៍នេះ មិនត្រឹមតែបង្កើនបទពិសោធន៍នៃការប្រើប្រាស់ឱ្យកាន់តែមានលក្ខណៈងាយស្រួលជាងមុន សម្រាប់ពាណិជ្ជករក្នុងការបំពេញពាក្យស្នើសុំប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែក៏ជាបច្ច័យវិជ្ជមានដែលអនុញ្ញាតឱ្យក្រសួង-ស្ថាប័នអាចកាត់បន្ថយរយៈពេលត្រួតពិនិត្យពាក្យស្នើសុំ និងធានាបានថាទិន្នន័យរបស់ក្រុមហ៊ុន/សហគ្រាសនៅគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នមានសង្គតិភាពផងដែរ។

➤ **ផ្សារ CambodiaTrade.com** ៖ កាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មបានដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ជាផ្លូវការនូវផ្សារតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក **CambodiaTrade.com** ដែលអនុញ្ញាតឱ្យពាណិជ្ជករដាក់លក់ផលិតផលរបស់ពួកគេបានទាំងនៅទីផ្សារក្នុងស្រុក និងទីផ្សារអន្តរជាតិ ព្រមទាំងជួយដល់ពាណិជ្ជករកម្ពុជាក្នុងការចាប់យកសេដ្ឋកិច្ចឌីជីថល ឱ្យស្របតាមទីផ្សារនៃយុគសម័យថ្មី។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ កាលពីខែសីហា ឆ្នាំ២០២១ ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម និងធនាគារវីងក៏បានសម្រេចនូវកិច្ចព្រមព្រៀងភាពជាដៃគូជាផ្លូវការ ដើម្បីដាក់បញ្ចូលប្រព័ន្ធទូទាត់តាមបែបឌីជីថលទៅក្នុងផ្សារ CambodiaTrade.com ដែលផ្តល់នូវភាពងាយស្រួល និងសុវត្ថិភាពដល់ទាំងពាណិជ្ជករ និងអតិថិជន។

➤ **កម្មវិធីទូរស័ព្ទ «បាកុង» (Bakong)** ៖ កាលពីខែតុលា ឆ្នាំ២០២០ ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជាបានដាក់ឱ្យដំណើរការជាផ្លូវការនូវកម្មវិធីទូរស័ព្ទ «**បាកុង**»។ កម្មវិធីនេះបានជួយសម្រួលដល់ការទូទាត់ ប្រាក់រវាងពាណិជ្ជករ និងអតិថិជន ដោយបានអនុញ្ញាតឱ្យអតិថិជនធ្វើការផ្ទេរប្រាក់ឆ្លងពីគ្រឹះស្ថានធនាគារ និងហិរញ្ញវត្ថុមួយ ទៅគ្រឹះស្ថានមួយទៀតបានយ៉ាងលឿន និងងាយស្រួល ព្រមទាំងមានសុវត្ថិភាពខ្ពស់។

III. គន្លឹះសម្រាប់ពាណិជ្ជករក្នុងការទាញយកសក្តានុពលពេញលេញពីបច្ចេកវិទ្យា

បច្ចេកវិទ្យាបានជួយសម្រួលដល់ដំណើរការការងារស្ទើរគ្រប់វិស័យ រួមទាំងវិស័យពាណិជ្ជកម្មផងដែរ។

ជាក់ស្តែង បច្ចេកវិទ្យាបានជួយបង្កើននូវផលិតភាព និងប្រសិទ្ធភាពការងារ ព្រមទាំងជួយឱ្យពាណិជ្ជករ ប្រើប្រាស់ធនធានប្រកបដោយស័ក្តិសិទ្ធភាព។ ហេតុនេះហើយ វាមានភាពចាំបាច់ណាស់សម្រាប់ ពាណិជ្ជករក្នុងការស្វែងយល់ពីគន្លឹះដែលអាចជួយឱ្យពួកគាត់ទទួលបាននូវអត្ថប្រយោជន៍ពេញលេញ ពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា។ ខាងក្រោមនេះជាគន្លឹះសំខាន់ៗមួយចំនួន ដែលអាចជួយឱ្យពាណិជ្ជករ ទាញយកសក្តានុពលពេញលេញពីបច្ចេកវិទ្យា រួមមាន៖

➤ **ពង្រឹងសមត្ថភាពផ្នែកអក្ខរកម្មឌីជីថល៖** គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២២ នេះ ប្រជាជនកម្ពុជាប្រមាណ ៣០% ប៉ុណ្ណោះ មានជំនាញឌីជីថលកម្រិតមូលដ្ឋាន ហើយប្រមាណ ៧០% ទៀតនៅមិនទាន់មានជំនាញ ឌីជីថលនៅឡើយ នេះបើយោងតាមប្រសាសន៍របស់ **ឯកឧត្តម ជា វ៉ាន់ដេត** រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ដែលដកស្រង់ដោយ The Phnom Penh Post។ ទន្ទឹមនឹងនេះ យោងតាមការ ស្ទង់មតិនៅឆ្នាំ២០២១ របស់ DataU, USAID និងThe American Chamber of Commerce លើក្រុមហ៊ុនប្រមាណ ២០០ ក៏បានបង្ហាញថា មានតែក្រុមហ៊ុន ១ (មួយ) ក្នុងចំណោម ៥ (ប្រាំ) ក្រុមហ៊ុន ប៉ុណ្ណោះ ដែលគិតថាបុគ្គលិករបស់ពួកគេក្នុងពេលបច្ចុប្បន្នមានជំនាញគ្រប់គ្រាន់ដែលសមស្របសម្រាប់ បរិវត្តកម្មឌីជីថលក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំទៅមុខទៀត។ ហេតុនេះហើយ ការពង្រឹងជំនាញឌីជីថលដល់បុគ្គលិក ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ក្នុងការជួយឱ្យបុគ្គលិកអាចប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាបានប្រកបដោយ ស័ក្តិសិទ្ធភាព និងសុវត្ថិភាព ដែលអាចជួយបង្កើនផលិតភាពការងារ តាមរយៈការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីកាត់បន្ថយការងារដដែលៗ និងរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយមិត្តរួមការងារ និងអតិថិជន។ ដូច្នេះ ពាណិជ្ជករគួរផ្តល់នូវការពង្រឹងសមត្ថភាពតាមរយៈកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលអក្ខរកម្មឌីជីថលដល់បុគ្គលិក នូវចំណេះ និងជំនាញ ដូចជា ការប្រើប្រាស់សារអេឡិចត្រូនិក, Google Maps, Google Translate, ការប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គម, Google my Business, Chat App, ការទូទាត់តាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិត, Internet and Web-Browsing, ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍ឆ្លាត, Cloud Storage, សុវត្ថិភាពអ៊ីនធឺណិត, ការធ្វើទីផ្សារឌីជីថល, ការគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ, ការវិភាគ និងបកស្រាយទិន្នន័យ, ការរចនាក្រាហ្វិក និង សហគ្រិនភាពឌីជីថលជាដើម។

➤ **ប្រើប្រាស់កម្មវិធី (Software) ជាជំនួយ៖** បច្ចុប្បន្ននេះ ពាណិជ្ជករអាចទាញយកផលប្រយោជន៍ពី កម្មវិធីជាច្រើន ដើម្បីបង្កើនផលិតភាព និងប្រសិទ្ធភាពការងារ។ ជាក់ស្តែង ពាណិជ្ជករអាចប្រើប្រាស់កម្មវិធី គ្រប់គ្រងគណនេយ្យ (Accounting Management Software) ដើម្បីសម្រួលដល់ការងារមួយចំនួន ដូចជា ការចេញជាវិកយបត្រដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលមានការបញ្ហាទិញ, ការតាមដានការចំណាយ, ការគ្រប់គ្រងប្រាក់ខែបុគ្គលិក, ការគ្រប់គ្រងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ, ការគណនាពន្ធ និងការបង្កើតរបាយការណ៍ ហិរញ្ញវត្ថុ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ ពាណិជ្ជករក៏អាចប្រើប្រាស់កម្មវិធីគ្រប់គ្រងអ៊ីម៉ែល (Email Management Software) ដើម្បី៖

- ធ្វើអ៊ីម៉ែលស្វ័យប្រវត្តិដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលអតិថិជនចុះឈ្មោះចូលវេបសាយ ឬកម្មវិធីរបស់ខ្លួន
- ធ្វើការឆ្លើយតបដោយស្វ័យប្រវត្តិនូវសំណួរដែលអតិថិជនសួរញឹកញាប់ (Frequently Asked Questions)

- ▶ ធ្វើអ្វីម៉ែលណែនាំពីផលិតផលស្រដៀងគ្នាដោយស្វ័យប្រវត្តិ បន្ទាប់ពីអតិថិជនទិញទំនិញណាមួយរួច
- ▶ ធ្វើអ្វីម៉ែលរំលឹកអតិថិជនដោយស្វ័យប្រវត្តិនៅពេលអតិថិជនជ្រើសរើសទំនិញណាមួយរួច តែមិនទាន់ធ្វើការទូទាត់ប្រាក់
- ▶ ទទួលបានទិន្នន័យទាក់ទងនឹងកម្រិតនៃការពេញចិត្តរបស់អតិថិជនលើផលិតផល ឬសេវាកម្ម ដើម្បីអាចធ្វើការកែលម្អឱ្យបានកាន់តែប្រសើរ។

▶ **ធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក៖** យោងតាមទិន្នន័យរបស់ DATAREPORTAL គិតត្រឹមឆ្នាំ២០២២ នេះ ប្រទេសកម្ពុជាមានអ្នកប្រើប្រាស់អ៊ីនធឺណិតចំនួនប្រមាណ **១៣,៤៤លាននាក់** និងមានអ្នកប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គមចំនួនប្រមាណ **១២,៦លាននាក់**។ ដូច្នេះ ពាណិជ្ជករត្រូវចេះសម្របខ្លួននឹងការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក តាមរយៈការបង្កើតគេហទំព័រ ឬកម្មវិធីទូរស័ព្ទ ឬប្រើប្រាស់បណ្តាញសង្គម ដើម្បីអាចលក់ផលិតផល ឬសេវាកម្មទៅដល់អតិថិជនគោលដៅបានច្រើនជាងមុន និងអាចរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយអតិថិជនបានកាន់តែប្រសើរ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការធ្វើទីផ្សារតាមអនឡាញ ពាណិជ្ជករនៅកម្ពុជាអាចប្រើប្រាស់តិចនិកមួយចំនួន ដូចជា ចៀសវាងការផ្សព្វផ្សាយមាតិកាដូចគ្នាច្រើនដង, ផ្តោតលើការស្រាវជ្រាវបន្ថែមសម្រាប់គាំទ្រដល់សកម្មភាពផ្សព្វផ្សាយ និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពការផ្សាយពាណិជ្ជកម្មរបស់បញ្ជីផលិតផល តាមរយៈការភ្ជាប់រូបភាពជាមួយនឹងការពិពណ៌នាផលិតផលនៅលើ Search Result Pages ដើម្បីទទួលបានការគាំទ្រកាន់តែច្រើនពីអតិថិជន។

▶ **ប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាក្នុងការពង្រឹងទំនាក់ទំនង៖** បច្ចុប្បន្ននេះ ពាណិជ្ជករអាចទាញយកសក្តានុពលពីបច្ចេកវិទ្យាជាច្រើន ដែលអាចជួយសម្រួលដល់ការប្រាស្រ័យទាក់ទងក្នុងក្រុមហ៊ុន និងការរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយអតិថិជន។ ជាក់ស្តែង បុគ្គលិកនៅក្នុងក្រុមហ៊ុនអាចប្រើប្រាស់នូវកម្មវិធីមួយចំនួន ដូចជា Microsoft Team, Slack និង Asana ដើម្បីធ្វើសារ បើកកិច្ចប្រជុំ និងចែករំលែកព័ត៌មាន និងឯកសារជាដើម និងអាចប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធវីដេអូ ដូចជា Zoom និង Google Meet ដើម្បីធ្វើការប្រជុំជាមួយដៃគូពាណិជ្ជកម្មបានយ៉ាងលឿន និងងាយស្រួល បើទោះបីជាស្ថិតនៅចម្ងាយឆ្ងាយពីគ្នាយ៉ាងណាក៏ដោយ។ លើសពីនេះទៀត ពាណិជ្ជករក៏អាចទាញយកផលប្រយោជន៍ពីប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទំនាក់ទំនងអតិថិជន (Customer Relationship Management) ព្រោះប្រព័ន្ធនេះអាចជួយពាណិជ្ជករក្នុងការប្រមូល រៀបចំ និងវិភាគព័ត៌មានរបស់អតិថិជន ដែលអាចជួយឱ្យពួកគេរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយអតិថិជនចាស់ និងស្វែងរកអតិថិជនគោលដៅថ្មីបាន។

▶ **វិនិយោគលើការ Backup៖** យោងតាមនាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យា នៃក្រសួងមហាផ្ទៃ នៅឆ្នាំ២០២២ នេះ ប្រទេសកម្ពុជាកំពុងជួបប្រទះនូវការវាយប្រហារតាមប្រព័ន្ធអ៊ីនធឺណិតមួយចំនួន ដូចជា ការឆ្លងមេរោគនៅលើកុំព្យូទ័រ និងទូរស័ព្ទដៃ និងការជ្រៀតចូលប្រព័ន្ធព័ត៌មានជាដើម ដែលអាចបង្កជាហានិភ័យដល់ក្រុមហ៊ុន ដូចជា ការបាត់បង់ទិន្នន័យ និងខូចប្រព័ន្ធជាដើម។ ការបាត់បង់ទិន្នន័យអាចបង្កាក់

ដំណើរការរបស់ក្រុមហ៊ុនបាន ដូច្នោះពាណិជ្ជករគួរគិតគូរពីការ Backup ទិន្នន័យ ឬឯកសារសំខាន់ៗនានា ដើម្បីចៀសវាងការបាត់បង់។ បច្ចុប្បន្ននេះ ពាណិជ្ជករអាចផ្ទុកទិន្នន័យនៅលើក្លោដ ដូចជា DropBox, iCloud, Google Drive, Microsoft One Drive, IDrive, Mega, Box, pCloud, Tresorit និង Amazon Drive ដែលអាចធានាបាននូវសុវត្ថិភាពចំពោះឯកសារសំខាន់ៗរបស់ក្រុមហ៊ុន។

IV. សន្និដ្ឋាន

ជារួម វិស័យពាណិជ្ជកម្មនៅកម្ពុជាកំពុងរីកចម្រើនជាលំដាប់ បើទោះបីជាមានវត្តមាននៃវិបត្តិ ជំងឺកូវីដ-១៩ ក៏ដោយ។ នេះក៏ដោយសារតែពាណិជ្ជករនៅតែអាចបន្តការលក់នូវផលិតផល ឬសេវាកម្ម នានាបាន តាមរយៈការធ្វើពាណិជ្ជកម្មតាមប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក និងការទូទាត់ប្រាក់តាមបែបឌីជីថល។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ បច្ចេកវិទ្យាក៏បានជួយបង្កើននូវផលិតភាព និងស័ក្តិសិទ្ធិភាពការងាររបស់ពាណិជ្ជករ ព្រមទាំងជួយពង្រឹងសេវាកម្មកាន់តែល្អសម្រាប់អតិថិជន ដែលធ្វើឱ្យការធ្វើពាណិជ្ជកម្មកាន់តែមាន ភាពប្រកួតប្រជែងថែមទៀត។ ដោយមើលឃើញពីអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនដែលបច្ចេកវិទ្យាបានផ្តល់ ឱ្យវិស័យពាណិជ្ជកម្ម រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានខិតខំដាក់ចេញនូវច្បាប់ ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយ ព្រមទាំងយុទ្ធសាស្ត្រនានាក្នុងការទាញយកសក្តានុពលពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីជួយសម្រួល ដល់ដំណើរការពាណិជ្ជកម្មទាំងក្នុង និងក្រៅស្រុក។ ជាមួយគ្នានេះផងដែរ ការលើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ បច្ចេកវិទ្យាក្នុងវិស័យពាណិជ្ជកម្មក៏អាស្រ័យលើការយកចិត្តទុកដាក់ពីសំណាក់ពាណិជ្ជករ ក្នុងការផ្តល់ អាទិភាពដល់ឌីជីថលបនីយកម្មនៅក្នុងអាជីវកម្មរបស់ខ្លួនតាមរយៈការពង្រឹងលទ្ធភាព និងសមត្ថភាព ផ្នែកឌីជីថល ដើម្បីអាចទាញយកសក្តានុពលជាអតិបរិមាពីការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាដែលសមស្រប សម្រាប់អាជីវកម្ម។

ឯកសារយោង

- Country Overview Cambodia, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ២៩ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.worldbank.org/en/country/cambodia/overview#1>
- របាយការណ៍បូកសរុបលទ្ធផលការងារពាណិជ្ជកម្មឆ្នាំ២០២១ និងទិលដៅការងារពាណិជ្ជកម្ម២០២២ របស់ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម, ចេញផ្សាយខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២១, ចូលអានថ្ងៃទី ២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, https://s1.moc.gov.kh/mocspace/mocspace_1639731271788.pdf
- Total trade volume in the first eight months of this year remains positive, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ១១ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០២១, ចូលអានថ្ងៃទី ២៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.khmertimeskh.com/50949168/total-trade-volume-in-the-first-eight-months-of-this-year-remains-positive/>
- TOP 5 REASONS WHY TECHNOLOGY IS IMPORTANT IN BUSINESS, ចូលអានថ្ងៃទី ២៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://themyouandme.com/blog/top-5-reasons-why-technology-is-important-in-business>
- Ministry plots path to Digital Cambodia, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ២៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.phnompenhpost.com/national/ministry-plots-path-digital-cambodia>
- Cambodia: 'Lack of staff to cope with vital move to Industry 4.0', ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ១៤ ខែតុលា ឆ្នាំ ២០២១, ចូលអានថ្ងៃទី ២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <http://aec.utcc.ac.th/cambodia-lack-of-staff-to-cope-with-vital-move-to-industry-4-0/>
- 6 essential email management software features, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ១៥ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០២១, ចូលអានថ្ងៃទី ២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://treno.com/blog/communication/email-management-software/>
- DIGITAL 2022: CAMBODIA, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២៤ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://datareportal.com/reports/digital-2022-cambodia>
- បទល្មើសបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន កំពុងកើតមានក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា, នាយកដ្ឋានព័ត៌មានវិទ្យា ក្រសួងមហាផ្ទៃ Department of IT, Ministry of Interior, ចូលអានថ្ងៃទី២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.facebook.com/IT.Department.MOI/photos/a.1175078316000142/1517138101794160>
- 10 Ways to Take Advantage of Technology in Your Business, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០២០, ចូលអានថ្ងៃទី ២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://clutch.co/agencies/resources/ways-take-advantage-technology-business>
- 6 Important Reasons why you Should Use Social Media Analytics, ចូលអានថ្ងៃទី ២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://iag.me/socialmedia/6-important-reasons-why-you-should-use-social-media-analytics/>
- eCommerce Cambodia, ចូលអានថ្ងៃទី ២៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.statista.com/outlook/dmo/ecommerce/cambodia>
- ការនាំចេញនាំចូលរបស់កម្ពុជា សម្រេចបានជាង ១៣ ពាន់លានដុល្លារ, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ១៦ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.postkhmer.com/business/2022-04-16-0927-234940.html>

- What Is an Inventory Control System?, ចូលអានថ្ងៃទី ២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.bigcommerce.com/ecommerce-answers/what-is-an-inventory-control-system/>
- Cyberwarfare and Its Implications for Cambodia, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ០៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២០, ចូលអានថ្ងៃទី ២៦ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.asianvision.org/archives/publications/avi-perspective-issue-2020-no-01>
- ក្របខណ្ឌគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមឌីជីថលកម្ពុជា ២០២១-២០៣៥, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ០៣ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០២០, ចូលអានថ្ងៃទី ២៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://gs.mef.gov.kh/document/%E1%9E%80%E1%9F%92%E1%9E%9A%E1%9E%94%E1%9E%81%E1%9E%8E%E1%9F%92%E1%9E%8C%E1%9E%82%E1%9F%84%E1%9E%9B%E1%9E%93%E1%9E%99%E1%9F%84%E1%9E%94%E1%9E%B6%E1%9E%99%E1%9E%9F%E1%9F%81%E1%9E%8A%E1%9F%92%E1%9E%8B/>
- រដ្ឋាភិបាលអនុម័តសេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី «ពាណិជ្ជកម្មលើប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក», ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ២៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.realestate.com.kh/km/news/government-to-approve-the-ecommerce-business-law/>
- ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មនឹងដាក់ដំណើរការផ្សារអេឡិចត្រូនិក បន្ទាប់ពីសហការ អនុញ្ញាតទូទាត់តាម រឹង, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ ២០២១, ចូលអានថ្ងៃទី ២៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.postkhmer.com/business/2021-08-31-1116-222727.html>
- Cambodiatrading.com – A springboard for small businesses to global commerce, ចេញផ្សាយថ្ងៃទី ២១ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០២២, ចូលអានថ្ងៃទី ២៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://www.phnompenhpost.com/special-reports/cambodiatradingcom-springboard-small-businesses-global-commerce>
- Bakong NBC , ចូលអានថ្ងៃទី ២៨ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០២២, <https://bakong.nbc.org.kh/>
- សិក្ខាសាលាពិគ្រោះយោបល់ថ្នាក់ជាតិស្តីពី គោលនយោបាយ និងទិសដៅនៃវិស័យបច្ចេកវិទ្យាហិរញ្ញវត្ថុកម្ពុជា ក្នុងកិច្ចពិភាក្សាលើប្រធានបទ “ការវិវត្តចុងក្រោយ និងបញ្ហាប្រឈម”, ប្រព្រឹត្តទៅកាលពីថ្ងៃទី ២៦ និង ២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២២

www.cambodia4point0.org

កម្ពុជា ៤.០ - Cambodia 4.0 ✓

cambodia_4.0

កម្ពុជា ៤.០ Cambodia 4.0

កម្ពុជា ៤.០ - Cambodia 4.0 ⚙️

កម្ពុជា ៤.០ - Cambodia 4.0 ✓

កម្ពុជា ៤.០ - Cambodia 4.0

Cambodia 4.0 Center

